

TODD FIELD: TÁR

Kicsúszott talaj

ROBOZ GÁBOR

TIZENHAT ÉV UTÁN VISSZATÉRT AZ AMERIKAI MOZI EGYIK ÖNFEJŰ ÉS NEHEZEN KIISMERHETŐ RENDEZŐJE.

Todd Field rendhagyó pályáivének ismeretében még akkor is sejthetjük, hogy öntörvényű alkotóról lehet szó, ha egyébként egyetlen munkáját sem láttuk: a színészből lett író-rendező hiába készített az ezredforduló után két elismert egészestést is neves színészekkel, ezt követően tizenhat éven keresztül kizárólag idejekorán elkaszált projektek fűződtek a nevéhez. Az amerikai filmes a szóban forgó évek alatt ráadásul nemcsak hogy kitartott volna az irodalmi alapanyagok vászonra vitele mellett, eklektikus ízléséről és toronymagas ambícióiról is számot adott, az adaptálni kívánt művek között ugyanis találunk Hollywood-szatírárt (*Szép romok*) és akciódús thrillert (*The Creed of Violence*), és kortárs klasszikus szerzők nagyregényeit is (McCarthy: *Véres délkörök*; Franzen: *Tisztaság*). Ha ezek után bárki is arra számíthatna, a végre elkészült és saját forgatókönyv alapján rendezett harmadik játékfilmje személyes hangvételű számvetés lesz az alkotás gyötrelmeiről, esetleg alkotó és mű sokszorosan terhelt viszonyáról, az annak ellenére is téved, hogy a tavalyi *Tár* egy művész hányattatásait dolgozza fel.

Míg Field *A hálószobában* (2001) és az *Apró titkok* (2006) című filmjeiben is kisvárosi/kertvárosi szülőket és alapvetően hétköznapi világukat ábrázolta, ezúttal egy Lydia Tár nevű, fiktív karmestert-komponistát állít középpontba, aki számtalan szakmai elismerés után az első nőként állhat a Berlini Filharmonikus Zenekar élére, sikerét azonban lassan gyülekező fellegek árnyékolják be. Az eredetileg zenésznek is tanult Field nemcsak fokozottan személyes közegválasztásával nehezíti meg közönsége dolgát: a filmjét indító, hosszas dialógokban-monológokban óriási lexikális tudást csillogtat meg elméleti fejtegetésekkel kiegészítve, ahol azt a labdát is hamar lecsapja, hogy filmje nem egy sokadik metoo-produkció lesz egy patriarchális rendszerben érvényesülni próbáló nő portréján keresztül. És bármennyire is adja magát a párhuzam a komponista-karmester és az író-rendező (ráadásul eddig inkább adaptátorként dolgozó rendező) munkája között, a produkció alapjában véve nem önreflexív parabola egy mű születéséről, Field csak a játékidő második felére teszi

„Nem egy sokadik metoo-produkció”
(Cate Blanchett és Nina Hoss)

világossá valódi szándékát: már *A hálószobában* esetében is feltűnően hosszú idő után tért a tárgyra (egyúttal váltott műfajt), ezúttal pedig még sokkal kisebb lépésekkel, amerikai filmtől szokatlanul nagy kitérőkkel építi fel a cselekményét.

Field azon kevés rendező közé tartozik, akiknek látásmódján kitörölhetetlenül nyomot hagyott az irodalom, és ez első saját forgatókönyvből született filmjére is igaz: egy bonyolult személyiségű főhős jellemrajzát dolgozza ki, fokozott figyelmet igénylő párbeszédet használ, a kényelmesen beazonosítható műfajiság pedig érezhetően nem szempont számára. Ráadásul most először köti cselekményét hangsúlyosan jelenünk idejéhez és kulturális teréhez (lásd az utalásokat a COVID-ra és a *New Yorkerre*): korábbi játékfilmjeiben szélesebb körben ismert és alapvetően érzelmi természetű konfliktusokat dolgozott fel, és bár a hatalomhoz való ragaszkodás témája felől nézve ezúttal is valami általános megragadására törekszik, friss munkájában a korunk nagyhatású társadalmi/kulturális jelenségeként ismert *cancel culture* működését is illusztrálja címszereplője kálváriáján keresztül.

A *Tár* a mai filmkínálatban már önmagában is meglepetést okoz, Field kétezres évekbeli produkciói fényében pedig még inkább: az ő esetében olyan alkotóval van dolgunk, akinek hiába nevezhetjük mindhárom eddigi egészestését színészközpon-tú, szerzői beütésű midcult drámanak, eddig – talán hosszúra nyúlt szakmai kényszerpihenőjének is köszönhetően – nem olyan életművet épített fel, amely az egymással könnyedén összeköthető tartalmi és formai megoldások révén szoros egységet alkotó filmekből áll. Egy gyász-történet és egy filmmelyleg és hangvételét tekintve is játékos házasságtöréses sztori után ezzel az intellektualizáló művészportréval megint csak új vizekre evez: filmjei halvány vezérfonalát legfeljebb az jelentheti, hogy láthatóan kíváncsi rá, hogyan és milyen következményekkel borulhat fel egy stabil élet, a zárójelene-tekben mindig erős rendező pedig ezúttal különösen talányos választ ad a kérdésre.

TÁR (Tár) – amerikai, 2022. Rendezte és írta: **Todd Field**. Kép: **Florian Hoffmeister**. Zene: **Hildur Gudnadóttir**. Szereplők: **Cate Blanchett** (Linda Tár), **Noémie Merlant** (Francesca), **Nina Hoss** (Sharon), **Sophie Kauer** (Olga), **Julian Glover** (Andris), **Mark Strong** (Kaplan). Gyártó: **Standard Film Company**. Forgalmazó: **UIP-Duna Film**. *Feliratos*. 158 perc.

